

тань. Це потребує великого обсягу спеціальних теоретичних знань та практичного досвіду вдосконалення законодавства, спрямованого на охорону права на об'єкти інтелектуальної власності, створення сприятливих умов для розвитку цивілізованого ринку цих об'єктів. Потрібне державне сприяння охороні інтелектуальної власності, що вимагає запровадження організаційно-правових заходів. Для їх здійснення необхідні координація роботи різних органів державної влади, недержавних установ та громадських організацій, визначення подальших шляхів розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Економічне відродження нашої країни, орієнтація на розвиток ринкових відносин, прагнення співпраці зі світовим співтовариством потребують чітко визначених перспектив розвитку та удосконалення суспільних відносин у цій важливій сфері. Підвищення культури суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності сприятиме оптимізації необхідних умов для творчої інтелектуальної діяльності інженерів, винахідників, науковців, для розвитку цивілізованого ринку результатів їх діяльності, комерціалізації широкого кола різних об'єктів інтелектуальної власності, ведення ефективного та чесного бізнесу тощо. Все це є необхідним для розвитку національної економіки, підвищення рівня добробуту громадян, забезпечення національної безпеки нашої держави і підвищення загального рівня культури наших громадян, що значно поліпшить передумови для євроінтеграції в недалекому майбутньому.

¹ Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : монографія / Шишка Р. Б. – Харків : Вид-во Нац. університету внутрішніх справ, 2002. – С. 194–200.

² Остапчук В. Останні зміни в режимі захисту прав інтелектуальної власності / В. Остапчук // Юридичний журнал. – 2004. – № 10 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php>

³ Илларионова Т. Н. Система гражданско-правовых охранительных мер / Илларионова Т. Н. – Томск : Томский университет, 1982. – С. 56.; Ромовская З. В. Защита в советском семейном праве / Ромовская З. В. – Львов : Вища школа, 1985. – С. 9–31.

Резюме

У статті розглядаються питання підвищення правової культури громадян як засобу оптимізації охорони інтелектуальної власності в Україні. Автором наголошується на необхідності вдосконалення законодавства, спрямованого на охорону права на об'єкти інтелектуальної власності, та приведення його у відповідність до законодавства ЄС.

Ключові слова: правова культура, правове регулювання, охорона інтелектуальної власності, торговельна марка.

Резюме

В статье рассматриваются вопросы повышения правовой культуры граждан как способа оптимизации охраны интеллектуальной собственности в Украине. Автор подчеркивает необходимость усовершенствования законодательства, направленного на охрану права на объекты интеллектуальной собственности, и приведения его в соответствие с законодательством ЕС.

Ключевые слова: правовая культура, правовое регулирование, охрана интеллектуальной собственности, торговая марка.

Summary

This article reveals actual issue of strengthening legal culture among citizens as a source for optimization of intellectual property protection in Ukraine. Author has stressed the necessity to improve the effective legislation, oriented on property rights protection & realization, it's adaptation with regard to the EU legislation.

Key words: legal culture, legal regulation, protection of intellectual property, trade mark.

Отримано 28.02.2011

У. Б. АНДРУСІВ

Уляна Богданівна Андрусів, аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, ст. викладач Львівського державного університету в внутрішніх справах

ЩОДО ПИТАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ

Серед суб'єктивних прав організацій мовлення вагоме місце займають особисті немайнові права.

Вказівка на немайновий характер цього права аж ніяк не означає відсутність його зв'язку з майновими правами. Навіть якщо і заперечувати будь-яку економічну цінність особистих немайнових прав (що досить спірно), то навряд чи можна не погодитися з тим, що забезпечення особистих інтересів творця одночасно забезпечує і певні його майнові інтереси, впливає на комплекс його майнових прав. Безперечно, наявність особистих немайнових прав організацій мовлення є необхідною передумовою виникнення майнових прав.

Відповідно і порушення особистих немайнових прав творця зачіпає не тільки його немайнові, а й майнові інтереси.

У сучасному українському законодавстві питанню регулювання особистих немайнових прав присвячено одну норму у Цивільному кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права», аналіз яких свідчить про законодавчу невизначеність щодо поняття особистих немайнових прав організацій мовлення, недосконалість закріплення окремих різновидів немайнових прав цих суб'єктів інформаційної діяльності, що вказує на необхідність їхнього усунення.

Слід наголосити, що висвітленню інституту особистих немайнових прав інтелектуальної власності творців присвячено праці видатних цивілістів: В. В. Луця, Р. Б. Шишки, О. М. Мельник, Е. О. Харитонova, В. А. Дозорцева та ін. Проте у зазначених наукових доробках окреслено правову природу особистих немайнових прав інтелектуальної власності в цілому, а характеристики особистих немайнових прав саме організацій мовлення не розкрито, тому це питання потребує окремого дослідження.

З огляду на це, метою статті є дослідження правової природи особистих немайнових прав організацій мовлення, узагальнення наукових підходів до зазначеної проблематики, обґрунтування правильності та хибності деяких наукових суджень, висловлених цивілістами в юридичній науці, та внесення пропозицій щодо усунення назрілих проблем.

Треба зауважити, що у найзагальнішому вигляді призначення особистих немайнових прав можна визначити через ідентифікацію особи як творця певного об'єкта. Як зазначає у своїй праці В. Погуляєв: «Усі права автора можуть існувати лише за наявності можливості ідентифікувати автора твору з конкретною особистістю»¹. Схожою є позиція О. М. Пастухова: «Немайнові права є породженням ідеї про те, що твори автора є продовженням його самого...»². З цього випливає важливість встановлення зв'язку «творець – об'єкт» у сфері інтелектуальної діяльності.

У цілому особисті немайнові права (*moral rights* – англ., *droit moral* – франц., *persnlich keitsrechten* – нім.) можуть існувати стосовно всіх об'єктів інтелектуальної діяльності, оскільки завжди у тому чи іншому вигляді наявний певний інтерес творця об'єкта. Це, зокрема, впливає і з Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р., ст. 27 якої прямо проголошує: «кожний має право на охорону особистих немайнових і майнових інтересів, що виникають із будь-якого наукового, літературного або художнього твору, автором яких він є». Вельми показово, що моральні інтереси тут поставлені навіть на перше місце, перед матеріальними інтересами.

Як впливає з самого найменування, особисті немайнові права спрямовано на захист особистих інтересів відповідних осіб. Однак точний зміст цього терміна встановити не так просто. При найширшому підході до особистих прав будь-яке суб'єктивне право може бути визнано особистим правом, оскільки воно належить певній особі. При іншому підході до особистих прав можна відносити суб'єктивні права, що забезпечують задоволення немайнових інтересів. При ще більш вузькому підході до особистих немайнових прав відноситимуться тільки права на блага, які невіддільні від особистості (право на ім'я, на честь, право авторства та ін.).

Для визначення дефініції досліджуваного терміна, з'ясуємо особливі ознаки, які притаманні особистим немайновим правам.

Так, за своєю природою особисті немайнові права можуть бути визначені як абсолютні, а саме: таким правам кореспондує обов'язок усіх третіх осіб утримуватися від неправомірних дій; обов'язки пасивних суб'єктів мають форму заборони; порушення права може бути з боку будь-якої особи; право виникає незалежно від волі пасивних суб'єктів. Абсолютний характер прав, з-поміж іншого, впливає і на можливості притягнення до відповідальності порушника. Варто зауважити, що незважаючи на те, що абсолютність особистих немайнових прав було обґрунтовано ще радянськими науковцями, ця характеристика, беззаперечно, визнається й цивілістичною наукою сьогодення.

Труднощі виникають з такою характеристикою особистих немайнових прав, як їх винятковість (виключність). До цього часу не досягнуто єдності щодо самого поняття виключних прав. Більшість дослідників відносять особисті немайнові права до виключних, вкладаючи в це, однак, різний зміст. Як зауважує К. К. Яічков: «Воно може означати, що винахідницьке право, як і право авторське, не вкладається в традиційний поділ цивільного права на речове та зобов'язальне право, хоча у нього є риси подібності і з тим, і з іншим. Але воно може означати, що виключно винахіднику належить право вважатися автором винаходу і здійснювати його на свій розсуд»³.

Іншу позицію висунуто В. А. Дозорцевим: «Виключність полягає не в тому, що право належить виключно одній особі, а в тому, що воно закріплюється виключно за особою або особами, які визначені законом, і на підставах, які ним встановлені»⁴.

Треба зауважити, що досліджені нами характерні риси, є актуальними і для охорони особистих немайнових прав організацій мовлення.

Окрім того, аналіз положень ст. 423 ЦК України дає підстави виокремити ще деякі характерні риси, які притаманні особистим немайновим правам організацій мовлення, зокрема:

1) *особисті немайнові права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності*.

Дозволимо собі не погодитись з думкою цивілістів, які вважають, що ці права належать лише фізичним особам⁵.

Організації мовлення, безсумнівно, є творцями і наділені немайновими правами стосовно створюваного ними власного інформаційного продукту. Тим паче цей факт засвідчено прямою вказівкою Закону України «Про авторське право і суміжні права» (ст. 38). У разі створення програм або передач на замовлення третіми особами, в організації мовлення не виникає особистого немайнового права визнаватись творцем твору і відповідно на нього покладається обов'язок зазначити у титрах творця цього продукту, якщо інше, зважаючи на диспозитивність цивільних норм, не встановлено за домовленістю між цими особами.

Як вбачається з розглядуваної характеристики особистих немайнових прав, вони тісно пов'язані з творцем твору, тобто невіддільні від нього, тому відповідно мають особистий і винятковий характер. Така особливість цих прав бере свій початок ще з римського права, яким моральні права визнавались вічними і невід'ємними.

Зауважимо, що особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав. Зазначені положення відображають нерозривний зв'язок, який виник між особою творця та твором, який він створив.

Водночас, вказувати на невід'ємність права від творця при загальній характеристиці права може бути зайвим, тому що це не стільки самостійна характеристика права, скільки є наслідком зазначених вище характеристик абсолютності й винятковості;

2) *особисті немайнові права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності*. Таким чином законодавець уперше задекларував самостійність цієї категорії прав і закріпив на законодавчому рівні концепцію дуалістичної теорії;

3) *особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом*. Ці права зберігаються за творцем навіть у разі уступки виключних прав на результати інтелектуальної діяльності іншій особі. Таке рішення пов'язане з тим, що особисті немайнові права належать визначеній особі – творцю об'єкта права інтелектуальної власності.

Проблема допустимості переходу цих прав тісно пов'язана з питанням визначення суб'єкта особистих немайнових прав.

Невідчужуваність особистих немайнових прав інтелектуальної власності означає, що комплекс цих прав може належати лише автору об'єкта права інтелектуальної власності⁶. Безумовно, ці права пов'язані із охороною певних особистих благ, які не можуть бути відокремлені від особи.

Виходячи з особистого характеру даної категорії прав, зазвичай впливає і неможливість відчуження таких прав, оскільки лише творець спроможний визначити те, що повною мірою відповідає його особистим інтересам. Однак, це зовсім не означає, що ніхто, окрім творця, не може охороняти його інтереси.

Зазначимо, що невід'ємність відповідних прав ще не свідчить про неможливість у всіх випадках відокремлювати їх від особи.

Обидві точки зору – як можливість переходу особистих немайнових прав, так і його заборона – мають право на існування, тобто теоретично є можливими. Постає питання: яка з наведених позицій є більш правильною?

У літературі було висловлено думку, що незважаючи на проголошення заборони відчуження особистих немайнових прав, деякі з них за своєю природою все таки є відчужуваними: «Право на недоторканність твору і право на його опублікування, які відносяться до немайнових, не просто тягнуть за собою майнові наслідки, а й безумовно є відчужуваними, у всякому разі в істотних частинах»⁷. З огляду на це, слід відзначити, що, встановлюючи повну заборону уступки особистих немайнових прав, законодавець суперечить самій природі таких прав; відповідно дозвіл на передачу частини зазначених прав буде лише виправленням помилки, потрібно встановити, в якій частині особисті немайнові права можуть відчужуватись.

Однак, можна запропонувати й іншу позицію. Особисті права є невідчужуваними, оскільки відчуження подібного права означало би надання контролю над особистістю автора іншій особі. Відчужуючи особисте немайнове право третім особам, творець тим самим позбавлявся би можливості захищати свої інтереси.

Тому правильніше говорити не про поступку особистих немайнових прав (у цьому разі набувач замінював би творця у питаннях, що відносяться до охорони особистих інтересів автора), а про обмеження таких прав (творця ніхто не замінює, але у певних ситуаціях він не має можливості здійснити своє право).

Природно, такий підхід повною мірою працюватиме, якщо Закон визначить основні положення, що стосуються обмежень особистих немайнових прав.

Зауважимо, що вищезазначене щодо питання про особливості переходу особистих немайнових може бути застосовано і таких прав організацій мовлення.

Як зазначалося раніше, особисті немайнові права опосередковують ідентифікацію особи як творця певного об'єкта. Необхідність такої ідентифікації виникає з моменту створення твору, причому неважливо, чи став твір доступний суспільству. Важливим при цьому є визначення терміну дії цих прав. Як вбачається з ч. 1 ст. 425 ЦК України, існування особистих немайнових права не обмежено якимось терміном, тобто вони є чинними безстроково.

Закони про авторське право Росії, Білорусі, Молдови та Литви також одноставні в тому, що особисті немайнові (особисті моральні – за термінологією законів Молдови та Литви) права охороняються безстроково. Це положення закріплене в абзаці 2 п. 1 ст. 27 Закону Російської Федерації, п. 1 ст. 22 Закону Республіки Білорусь, п. 9 ст. 17 Закону Республіки Молдова, п. 2 ст. 30 Закону Литви. Такий підхід до встановлення строків охорони особистих немайнових (особистих моральних) прав не викликає сумнівів у його правильності. Встановлення термінів, що обмежують охорону таких прав, суперечило б їх сутності.

Таким чином, узагальнюючи зазначені характеристики, та враховуючи, що чинне законодавство не містить легального визначення особистих немайнових прав, останні можна визначити як сукупність абсолютних та виняткових прав організації мовлення, які належать їй незалежно від майнових прав, не мають економічного змісту, охороняються безстроково та спрямовані на охорону її немайнових інтересів.

З'ясувавши характерні особливості та поняття, вважаємо за необхідне дослідити різновиди особистих немайнових прав організацій мовлення.

У законодавстві різних країн особисті немайнові права можуть мати різні найменування, різнитися за кількістю, але в цілому всі вони можуть бути зведені до кількох базових прав.

До прикладу, законодавство про авторське право Великобританії передбачає два види особистих немайнових прав: право авторства і право на цілісність. Кількість різних правомочностей автора, визнаних судовою практикою США, велика: може йтися про захист від дифамації, про порушення договору, про застосування норм про недобросовісну конкуренцію, про захист права на недоторканність приватного життя (наприклад, при опублікуванні твору без згоди автора), однак видається, що в цілому все зводиться до того самого набору авторських прав.

Деякі науковці в якості основного особистого немайнового права визначають право авторства. Так, О. С. Іоффе зазначає: «належне авторові право на його твір іменується суб'єктивним авторським правом. Це суб'єктивне право складається з кількох правомочностей, які цементуються основною і вирішальною правомочністю – правом авторства»⁸.

При всьому різноманітті особистих немайнових прав і благ, насправді мова йдеться лише про явища одного права. Не можна уявити існування в організації мовлення, наприклад, права на публічне сповіщення програми, якщо вона не наділена правом авторства. І навпаки, обмеження або навіть втрата творцем певного особистого немайнового права (наприклад, унаслідок зміни законодавства) самі по собі не впливають на право авторства. Не викликає сумнівів те, що будь-які особисті немайнові права творця існують лише тому, що дана особа має право авторства, але самі не впливають на існування цього права.

У загальному вигляді призначення особистих немайнових прав можна сформулювати через ідентифікацію особи як творця певного об'єкта. Інакше кажучи, узагальнено всі особисті немайнові права можуть бути віднесені до права особи бути ідентифікованим (у широкому сенсі) як творця певного об'єкта. Саме тут і походить накладення «права на ідентифікацію» на більш вузьке «право авторства». Різниця між ними полягає у тому, що право авторства забезпечує лише формальне визнання наявності зв'язку між творцем та створеним ним об'єктом, можливість ж «авторської» ідентифікації особи повною мірою забезпечується на основі всього комплексу особистих немайнових прав.

Щодо закріплення різновидів цих прав на законодавчому рівні, то загальний зміст особистих немайнових прав інтелектуальної власності розкрито у ст. 423 ЦК України, яка є спеціальною нормою порівняно зі ст. 201 ЦК України. Водночас вона не містить визначення особистих немайнових прав, а лише вказує на деякі їх види та закріплює окремі характерні риси, що їм притаманні.

Частина 1 зазначеної норми містить перелік особистих немайнових прав, що належать до змісту правовідносин суб'єктів права інтелектуальної власності, а саме: право на визнання людини творцем об'єкта права інтелектуальної власності; право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності; інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Слід зауважити, що ЦК України не врегульовано питання особистих немайнових прав організацій мовлення, ст. 423 лише передбачено особисті немайнові права суб'єктів інтелектуальної власності загалом. З-поміж того, як вбачається з наведеного, ця норма носить відсилочний характер, що дає можливість застосувати положення й інших нормативних актів.

Так, зміст зазначених прав щодо конкретних об'єктів розкривається у спеціальному законодавстві – законах України, які регулюють суспільні відносини щодо правової охорони окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Тому виникає необхідність проаналізувати особисті немайнові права, встановлені Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Закон України «Про авторське право і суміжні права» наділяє суб'єктивними особистими немайновими правами суб'єктів суміжних прав. За організаціями мовлення, як і за виробниками фонограм чи виробниками відеограм, закріплено право вимагати згадування своєї назви у зв'язку із записом, відтворенням, розповсюдженням своєї передачі і публічним повторним сповіщенням її іншою організацією мовлення (ст. 38 Закону).

Вважаємо доцільним з'ясувати правову природу окреслених різновидів особистих немайнових прав телерадіоорганізацій.

Передусім розглянемо сутність права авторства організацій мовлення, оскільки від нього, як ми з'ясували, похідні усі інші права творця як майнового, так і особистого немайнового характеру. Тобто усі інші права надаються організації мовлення лише тому, що вона має право авторства на створені нею програми або передачі.

Право вважатися автором результату інтелектуальної діяльності (право авторства) є особистим немайновим правом і може належати тільки особі, творчою працею якого створено цей результат інтелектуальної діяльності⁹.

Під цим правом розуміють юридично забезпечену можливість особи вважати себе автором твору і вимагати цього визнання від інших¹⁰. Право авторства є не що інше як юридична можливість індивідуалізації як

самого твору, так і його автора. Така індивідуалізація необхідна для суспільної оцінки творчої діяльності самого автора та її результатів, вона важлива передусім для автора твору¹¹.

Таким чином, право авторства – це право визнаватися творцем твору. Воно належить тільки дійсному творцеві відповідного твору – телерадіорганізації є творцями продуктів своєї мовної діяльності.

Для визнання особи творцем не вимагається виконання будь-яких формальностей або чієїсь згоди.

Право авторства є абсолютним, оскільки праву організації мовлення на власний інформаційний продукт кореспондує обов'язок будь-кого утримуватися від неправомірного посягання на цей об'єкт інтелектуальної власності. Окрім того, як свідчать загальні характеристики цього суб'єктивного права, воно є невідчужуваним і непередаваним.

Зміст цього права полягає у тому, що саме організація мовлення має право стверджувати, що створена нею програма (передача) є результатом її творчої діяльності й лише від її волевиявлення залежить доведення інформаційного продукту до широкого загалу.

З правом авторства тісно зв'язане право на авторське ім'я, що дозволяє автору використовувати чи дозволити використовувати свій твір під власним ім'ям.

Творець може оприлюднити результат своєї творчості під своїм найменуванням. Так, організація мовлення має право вимагати від усіх інших організацій, щоб вони згадували її назву при будь-якому використанні створених нею об'єктів інтелектуальної власності (ст. 38 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Треба зауважити, що однією з ознак, яка дає змогу ідентифікувати юридичну особу з-поміж інших, є її найменування, а не назва. З огляду на те, що організація мовлення безперечно має статус юридичної особи, вважаємо необхідним подолати цю прогалину, шляхом внесенням відповідних змін до ст. 38 Закону.

Одним з важливих суб'єктивних особистих немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності, закріплених ст. 423 ЦК України, є право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності.

Право на недоторканність об'єкта права інтелектуальної власності дозволяє суб'єктам права інтелектуальної власності вжити заходів щодо недопущення можливості завдання шкоди цьому об'єкту або його спотворення.

Зміст цього права полягає в тому, що в разі використання твору заборонено без згоди вносити до нього будь-які зміни, тобто скорочувати, перекручувати, доповнювати, давати коментарі, порушувати цілісність твору.

З огляду на те, що діяльність організації мовлення тісно пов'язана з її репутацією, вона зацікавлена у наділенні її правом перешкоджати будь-якому спотворенню її програм (передач), переробленню або деформації, а також будь-яким іншим діям при використанні третіми особами інформаційного продукту, які її дискредитують і завдають шкоди репутації.

Ніхто, крім самого творця, не має права вносити до твору будь-які зміни. Тобто йдеться про забезпечення цілісності програм організацій мовлення, під якою розуміють властивість, яка передбачає незмінюваність даних чи інформації неналежним чином¹².

У свою чергу, інші організації мовлення, яким надано дозвіл на використання програм (передач) мовлення, не мають права вносити корективи до останньої при її публічному сповіщенні, відтворенні й розповсюдженні.

Це право має важливе значення, оскільки будь-яке видозмінення може негативно позначитися на сприйнятті глядачами та слухачами і відповідно зашкодити репутації організації мовлення.

Цікаву точку зору з приводу сутності цілісності твору висловила у своїй праці К. Афанасьєва, зокрема нею акцентовано увагу на необхідності заборони переривання творів рекламними блоками¹³.

Зауважимо, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» не містить застереження про недоторканність та цілісність програм (передач) організацій мовлення. При цьому важко погодитись з позицією О. М. Мельник, яка зазначає, що дане право не підлягає закріпленню на законодавчому рівні¹⁴. Її судження ґрунтуються на тому, що оскільки програми (передачі) організацій мовлення і так є об'єктом правової охорони, то це само собою містить і право на недоторканність. Якщо слідувати цій логіці, то будь-яке право охоронюваного суб'єкта не підлягає регламентації, оскільки об'єкт і так охороняється законом, проте законодавець наділяє суб'єктів права інтелектуальної власності майновими та особистими немайновими правами стосовно створюваних ними результатів творчої діяльності.

Отже, вважаємо необхідним закріпити за організаціями мовлення право вимагати збереження цілісності передачі, а також протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню, іншій зміні або будь-якому іншому посягання, що може зашкодити репутації організації мовлення.

Окрім того треба зауважити, що особисті немайнові права дозволяють творцеві об'єкта права інтелектуальної власності назавжди зберегти зв'язок із результатом своєї діяльності, який виявляється, передусім, у тому, що він контролює процес оприлюднення свого твору. Без сумніву, лише організація мовлення, яка створила програму (передачу), має легітимне право довести своє творіння до широкого загалу. З огляду на це, нам цілком імпонує позиція Р. Б. Шишки, який вважає доцільним віднести право на оприлюднення до особистих немайнових прав¹⁵.

Зважаючи на вищезазначене, можна дійти таких висновків:

– особисті немайнові права організацій мовлення – сукупність абсолютних та виняткових прав, які належать організації мовлення незалежно від майнових прав, не мають економічного змісту, охороняються безстроково та спрямовані на охорону її немайнових інтересів;

– призначення особистих немайнових прав можна сформулювати через ідентифікацію організації мовлення як творця програми (передачі);

– необхідно внести зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права», зокрема викласти ч. 3 ст. 38 у новій редакції: «Організація мовлення має право вимагати від усіх інших організацій, щоб вони згадували її найменування при будь-якому використанні створених нею об'єктів інтелектуальної власності».

– організації мовлення наділені такими суб'єктивними особистими немайновими правами: правом авторства; правом на ім'я; правом на цілісність та недоторканність програм (передач); правом на доведення до широкого загалу власних програм (передач).

¹ Погуляев В. Моральные права и их экономическое содержание // ИС. Авторское право и смежные права. – 2005. – № 1. – С. 44.

² Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті. Навчальний посібник. – К.: Школа, 2004. – С. 83.

³ Яичков К. К. Изобретение и его правовая охрана в СССР. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – С. 179.

⁴ Дозорцев В. А. Понятие исключительного права // Юрид. мир. – 2000. – № 3. – С. 5.

⁵ Стрижак О. О. Інтелектуальна власність. Навчальний посібник. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2007. – С. 43.

⁶ Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 182 с.

⁷ Дозорцев В. А. Коментарій к схеме «Система исключительных прав» // Исключительные права. Понятие. Система. Задачи кодификации. – М., 2003. – С. 48.

⁸ Иоффе О. С. Советское гражданское право (курс лекций). Правоотношения, связанные с продуктами творческой деятельности. Семейное право. Наследственное право. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1965. – С. 37.

⁹ Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Гражданское право Украины: Учебник. Издание второе. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 400 с.

¹⁰ Мельник О. М. Суб'єкт права інтелектуальної власності та його цивільно-правовий статус: Монографія. – Х.: Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 63.

¹¹ Шишка Р. Б. Охрана права интеллектуальной собственности. Авторско-правовой аспект. Монография. – Х., 2002. – 331 с.

¹² Інформаційне право та правова інформатика у сфері захисту персональних даних. Монографія / Авт. кол. В. Брижко, М. Цимбалюк, М. Швець; за ред. доктора економічних наук, професора, члена кореспондента Академії правових наук України М. Швеця. – К.: НДЦПІ АПРН України, 2005. – 134 с.

¹³ Афанасьєва К. Авторське право на збереження цілісності аудіовізуальних творів на телебаченні // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 10. – С. 18–20.

¹⁴ Мельник О. М. Вказана праця. – С. 72.

¹⁵ Шишка Р. Б. Вказана праця. – С. 331.

Резюме

Досліджено правову природу особистих немайнових прав організацій мовлення. Визначено понятійний апарат і надано детальну характеристику видів особистих немайнових прав організацій мовлення. Узагальнено наукові підходи до даної проблематики, обґрунтовано правильність і помилковість деяких наукових суджень, внесено пропозиції щодо усунення існуючих законодавчих пробелів.

Ключові слова: особисте немайнове право, організації мовлення, право на ім'я, право авторства, цілісність і недоторканність програм (передач).

Резюме

Исследована правовая природа личных неимущественных прав организаций вещания. Определен понятийный аппарат и предоставлена детальная характеристика видов личных неимущественных прав организаций вещания. Обобщены научные подходы к данной проблематике, обоснованы правильность и ошибочность некоторых научных суждений и внесены предложения по устранению существующих законодательных пробелов.

Ключевые слова: личное неимущественное право, организации вещания, право на имя, право авторства, целостность и неприкосновенность программ (передач).

Summary

In this paper the author investigates the legal nature of moral rights of broadcasting organizations. Defined concepts and provided a detailed description of types of moral rights of broadcasting organizations. Summarizes the scientific approaches to this issue, and reasonably correct some erroneous scientific conclusions, and made proposals to remove of the existing legislative gaps.

Key words: moral rights, broadcasting organization, the right to a name, right of authorship, integrity and inviolability of the programs.

Отримано 18.02.2011